

ELIASZ

Niezwykle ważny jest kontekst dzisiejszej Ewangelii. Pytanie o Eliasza uczniowie postawili, schodząc z Góry Przemienienia. Tam, podczas przemienienia Jezusa, uczniowie na własne oczy widzieli, że z Jezusem rozmawiali Mojżesz i Eliaz. Dlaczego jednak Eliaz z nimi nie został — pomyśleli sobie wtedy. Byłby to przecież świetny moment, żeby zaczęło się wypełniać proroctwo zapisane w Księdze Malachiasza, że w czasach mesjańskich Bóg przyśle proroka Eliasza, który wielkim wezwaniem do nawrócenia przygotowuje lud Boży na nadejście dnia Pańskiego. Toteż schodząc z Góry Przemienienia, uczniowie zapytali Pana Jezusa, czy rzeczywiście Eliaz jeszcze przyjdzie. Pan Jezus im odpowiedział, że Eliaz już przyszedł, lecz został odrzucony i zamordowany. Uczniowie wtedy zrozumieli, że mówił o Janie Chrzcicielu, który właśnie niedawno zginął ścięty z rozkazu Heroda.

Byłoby to kompletnie niezgodne z prawdą Ewangelii, gdyby ktoś z tej odpowiedzi Pana Jezusa wnioskował, jakoby Jan Chrzciciel był reinkarnowanym Elaszem. Sam Jan Chrzciciel — jak czytamy w Ewangelii św. Jana (1,21) — kiedy go zapytano: „Czy ty jesteś Elaszem?”, odpowiedział: „Nie jestem”. Ewangeliczna nowina o kochającym i miłosiernym Bogu radykalnie wyklucza bezduszne prawo karmy, na którym opiera się doktryna o reinkarnacji. Zaś proroctwo Malachiasza w tym sensie wypełniło się w osobie Jana Chrzciciela, że działał on „w duchu i mocy Eliasza” (Łk 1,17).

Nie zgubmy jednak istotnego przesłania dzisiejszej Ewangelii. Mianowicie Pan Jezus zwraca uwagę swoim uczniom, że odrzucenie Go jako Mesjasza już się zaczęło w odrzuceniu Jana Chrzciciela. Jan został uwięziony i zamordowany, „tak i Syn Człowieczy będzie od nich cierpieć”.

To warto sobie zapamiętać: zarówno przyjęcie, jak i odrzucenie Jezusa Chrystusa zaczyna się zazwyczaj od decyzji mniejszej wagi. Już w czasach Pana Jezusa wielu z tych, którzy mieli w Niego uwierzyć, przedtem przejęło się głoszonym przez Jana wezwaniem do nawrócenia. Z kolei wielu tych, którzy mieli Go odrzucić, przedtem odrzuciło Jana Chrzciciela. Powtórzmy: zarówno przyjęcie, jak i odrzucenie Jana Chrzciciela zaczyna się zazwyczaj od decyzji mniejszej wagi.

o. Jacek Salij OP

Elasz (hebr. Eliya(hu) – JHWH (jest) moim Bogiem) (pierwsza połowa IX w. p.n.e.) – prorok, działający w Izraelu (Państwo Północne) za królów Achaba, Ochozjasza i Jorama (873–843 p.n.e.).

Główny bohater czterech opowiadań zawartych w biblijnych Księgach Królewskich: o przepowiedzeniu Achabowi suszy jako kary Bożej i zwycięstwie nad prorokami Baala na górze Karmel (północna Palestyna), a następnie o ucieczce na pustynię, o potępieniu Achaba za

zabójstwo Nabota, o skarceniu Ochozjasza za szukanie porady w sanktuarium pogańskim, o Elizeuszu, który był świadkiem uniesienia Eliasza do nieba na wozie ognistym.

Obecny kształt legendarnych opowieści o Eliaszu, przepracowanych teologicznie i literacko, uniemożliwia historyczną rekonstrukcję jego życia. Pochodził on z pasterskiego klanu osiadłego w górskiej krainie Gilead na Zajordaniu. Był obrońcą tradycyjnego kultu JHWH jako jedyne prawdziwego Boga, porzuconego na rzecz kultu kananejskiego boga urodzajów Baala, popieranego przez żonę Achaba, Fenicjankę Izebel. Polityczna opozycja Eliasza przyczyniła się do obalenia dynastii, z której wywodził się król Achab. W późnym judaizmie zrodziło się obecne aż po dzień dzisiejszy oczekiwanie na powtórne przyjście Eliasza przed Dniem Pańskim jako zwiastuna Mesjasza i prekursora ery mesjańskiej (według słów Jezusa rolę tę wypełnił św. Jan Chrzciciel). Eliaz wraz z Mojżeszem miał się objawić apostołom podczas przemienienia Jezusa na górze Tabor.

Postać Eliasza jest niezwykle popularna w żydowskim folklorze. Uchodzi on za obrońcę narodu żydowskiego i nauczyciela Tory (w czasach ostatecznych ma rozstrzygnąć wszelkie nierozwiązane problemy rabinów). Powraca na ziemię w rozmaitych przebraniach (np. pod postacią anioła Sandalofana), by bronić skrzywdzonych i wspomagać w potrzebie oraz powierzać mistykom boskie tajemnice (m.in. miał się ukazać Baal Szem Towowi i chasydom). Żydzi wierzą, że Eliaz towarzyszy każdemu obrzędowi obrzezania, podczas którego zasiada na specjalnie dla niego przygotowanym ozdobnym krześle (tzw. siedzisko Eliasza), oraz każdej uczcie sederowej, kiedy wypija kieliszek wina (z tzw. pucharu Eliasza). Przy stole paschalnym zostawia się jedno wolne miejsce dla Eliasza na wypadek jego powrotu.

W chrześcijańskiej tradycji Eliaz jest figurą zmartwychwstania i wniebowstąpienia Chrystusa, a także prekursorem życia pustelniczego. Występuje także w Koranie (Iliasa). Według islamskiej legendy został przemieniony w ponadmysłową, powietrzną istotę, pół człowieka, pół anioła. W wierzeniach ludowych występuje jako opiekun ludzi zrozpaczonych, podobnie jak baśniowy Al-Kadir, z którym bywa mylony. W sztuce najczęściej przedstawiany w scenach: wniebowzięcia na ognistym wozie (od malarstwa katakumbowego po Marca Chagalla), karmienia na pustyni przez kruka oraz składania ofiary na Karmelu, rzadziej w epizodach wskrzeszenia syna wdowy z Sarepty, karmienia przez anioła lub z Elizeuszem, któremu oddaje swój płaszcz. Jego postać pojawia się w oratorium Felixa Mendelssohna-Bartholdy'ego Elias (1846), także w misterium Martina Bubera Elija (1963). W zakonie karmelitów Eliaz jest uważany za ojca duchowego (wraz ze swym uczniem Elizeuszem, od XIII w.). Patron inkwizycji (jako nieprzejednany wróg bałwochwalstwa), dorożkarzy i lotników. Jego atrybuty to wóz ognisty zaprzężony w konie ogniste, miecz ognisty, habit karmelity. Wspomnienie liturgiczne Eliasza przypada na dzień 20 lipca.

© Treść hasła pochodzi z serwisów wiedzy PWN; [Encyklopedia PWN](#), [Słowniki języka polskiego](#) i [Słowniki obcojęzyczne](#).

W tym roku święto Pesach rozpoczęło się wieczorem 25 marca i potrwa do 2 kwietnia. Jest świętem bardzo starym, opisanym w Torze (Biblii) i uważanym za jedno z najważniejszych w judaizmie. Mówi się o nim, że jest wielkim świętem wolności, ponieważ upamiętnia wyjście (Exodus) Żydów z niewoli egipskiej. W czasie wędrówki do swojej Ziemi Obiecanej Żydzi uzyskali w pełni tożsamość jako naród związany niesłuchanie ważkimi ideami: wiarą w jedyne Boga, przykazaniami natury etycznej i poczuciem wybraństwa.

Skąd ta nazwa? „Pesach” znaczy po hebrajsku „omiń”. Żydzi mieszkali w Egipcie paręset lat, ale kolejny władca postanowił uczynić z nich niewolników, których zmuszał do katorżniczej pracy. Mojżesz chciał wyprowadzić Żydów z Egiptu za zgodą faraona, co ten wreszcie im obiecał. Niestety, faraon nie dotrzymywał słowa i dlatego Bóg zaczął nękać Egipt plagami. Wszystkie były dotkliwe (np. plaga szarańczy czy plaga ciemności), ale najstraszniejsza była ostatnia – śmierć pierworodnych, ludzi i zwierząt. Mojżesz otrzymał od Boga wskazówkę, by Żydzi naznaczyli drzwi swoich domów krwią baranka tak, by Anioł Śmierci ominął ich domostwa i karał tylko Egipcjan. Dzięki temu żydowski pierworodni nie zginęli.

Celebrowanie Pesach to skomplikowany i wymagający wielkiej dbałości o szczegóły obrządek. Co ciekawe, odbywa się nie w synagodze, tylko w domu i ma postać uroczystej kolacji zwanej sederem, w pierwszy wieczór święta. Poprzedza go jednak wiele przygotowań.

Przede wszystkim w całym domu nie może się ostać ani okruszyna chleba, gdyż oprócz zwykle obowiązujących zasad koszerności dodatkowo przez osiem dni Pesach nie wolno ani jeść, ani nawet posiadać produktów kwaśnych i podlegających fermentacji. Z pieczywa można jeść tylko macę, czyli cienkie podpłomyki (praśniki) zagniecione z mąki pszennej i wody (przygotowanie ciasta na macę nie może trwać dłużej niż 18 minut). Czyni się tak dlatego, że uciekający z Egiptu Żydzi musieli w pośpiechu przygotować pieczywo na drogę i nie mogli czekać na jego wyrośnięcie.

Zakaz ten pociąga za sobą konieczność bardzo gruntownych porządków. Wiosenne porządki to tradycja znana i w innych kulturach, ale czy którakolwiek z nich zna tak skuteczne psychologicznie uzasadnienie nieodzowności ich przeprowadzenia?

Dzieci też uczestniczą w sprzątaniu, zwykle dla tych mniejszych zostawia się specjalnie garstkę okruszków, by w przeddzień święta mogły je znaleźć i wraz z ojcem uroczyście spalić. Inne kwaśne produkty można symbolicznie sprzedawać nieżydowskim sąsiadom. Zresztą każdy z rozlicznych rytuałów, nakazów i zakazów obowiązujących w Pesach ma wymiar symboliczny i nawiązuje do konkretnego wydarzenia z historii. Wszyscy powinni poczuć się tak, jakby sami przeżywali Exodus.

Seder (co znaczy po hebrajsku „porządek”) rzeczywiście przebiega według ściśle określonego porządku. Na stole znajdują się: trzy mace przykryte ozdobną serwetką (symbol struktury dawnej społeczności żydowskiej – kapłani, lewici, lud). Wśród sederowych potraw znaleźć się muszą gorzkie zioła (symbolizują smak łez Żydów w niewoli egipskiej); jajko pieczone

posypane popiołem (jako symbol zbiorowego losu narodu oraz siły przetrwania); surówka z tartych jabłek z kruszonymi migdałami, orzechami i winem (powinna wyglądem przypominać glinę, z której żydowscy niewolnicy wyrabiali cegły); pieczony barani udziec (przypomina dawne ofiary w Świątyni), cztery kieliszki wina. Na środku stołu stoi duży kielich przeznaczony dla proroka Eliasza, który uważany jest za ducha opiekuńczego narodu izraelskiego.

W trakcie wieczerzy czyta się Hagadę na Pesach. Hagady bywają różne, nie jest to tekst liturgiczny, ale zasadniczo nie różnią się treścią. Cytatami z Biblii opowiadają o losie Żydów w Egipcie, decyzji opuszczenia tego kraju, dziesięciu plagach egipskich, cudach, jakie Bóg pozwalał czynić Mojżeszowi podczas ucieczki (choć w Hagadzie nie pada imię Mojżesza, by uniknąć przypisywania zasługi należnej tylko Bogu). W Hagadzie pojawia się wiele popularnych wątków ludowych, np. piosenka o koźlaku „Chad gadia”.

Podczas uczty wychyla się cztery kielichy wina dla upamiętnienia czterech zdań, którymi Bóg obiecuje Izraelitom wyzwolenie; krople wina ulewa się dziesięciokrotnie na pamiątkę dziesięciu plag. Jedno z najmłodszych dzieci zadaje pytania dotyczące znaczenia obrzędów Pesach, na które odpowiada głowa rodziny. Następnie biesiadnicy śpiewają hymny pochwalne Halel w wersji skróconej, by nie okazywać zbyt dużej radości, skoro tylu Egipcjan zginęło w falach Morza Czerwonego, gdy ścigali Żydów, oraz inne pieśni i piosenki. Seder kończy się późno w nocy. Zebrani życzą sobie wzajemnie „Następnego roku w Jerozolimie”, gdyż przez 2000 lat Żydom towarzyszyła tęsknota za tym miastem, a o powrocie do niego mogli jedynie marzyć.